

FIGURA E GRUAS NË KRIJIMTARINË POETIKE TË DRITËRO AGOLLIT

THE FIGURE OF WOMEN IN DRITËRO AGOLLI'S POETRY

Rovena VATA-MIKELI¹

¹* Department of Literary Studies, Academy of Sciences of Albania, Republic of Albania

*Corresponding author e-mail: rovena_vata@hotmail.com,

Abstract

Dritero Agolli was an Albanian poet, writer, publicist, and politician. His creative output spans a wide range of genres and forms, including poetry, stories, novels, plays, screenplays, and more, all of which centre on human emotions, customs, nationalism, family, and other themes. Agolli paid particular attention to the female character, believing that women had not been given the credit they deserved in Albanian literature because women and mothers had been sacrificed during the challenging historical journey. The figure of the woman in Agolli's poetic creativity was personified through the mother, sister, daughter, lover, friend, granddaughter, grandmother, wife, and all Albanian women. Therefore, the purpose of this study is to elaborate on Agolli's perception of the personifications mentioned above.

The methodology used in this research consists of theoretical and analytical methods including the occasional inclusion of the historical-cultural interpretive method. The figure of the woman was treated in several dimensions: social, cultural, psychological, historical, ethno-folkloric, poetic, and aesthetic. The literature used includes poetic and journalistic works published by Dritero Agolli himself. As a result, we can say that for Agolli, the figure of the woman served as an inspiring muse, aesthetically complementing the elements of beauty, goodness, and the highest social and human virtues. Agolli compares Albanian women to deities, singling out two main qualities in them: will and wisdom.

Keywords: *wife, mother, sister, lover, niece, etc.*

Përmbledhje

Dritëro Agolli ishte poet, prozator, publisist dhe politikan shqiptar. Krijimtaria e tij letrare është mjaft e pasur në gjini e lloje të ndryshme: poezi, poema, tregime, novela, romane, drama, skenarë filmash, etj., në të cilën kryesisht dominojnë ndjenjat e njeriut, traditat, patriotizmi, familja, etj. Një fokus të veçantë Agolli ia kushtoi edhe figurës së gruas, e cila sipas tij, nuk kishte zënë një vend meritore në letërsinë shqipe, pasi që trimëritë e burrave kishin mbuluar sakrificën e grave dhe nënave përgjatë rrugëtimit të vështirë historik. Figura e gruas në veprimtarinë poetike të Agollit personifikohej përmes nënës, motrës, vajzës, të dashurës, shoqes, mikes, mbesës, gjyshes, gruas dhe mbarë femrës shqiptare. Prandaj, qëllimi i këtij është që të shpjegohet perceptimi i Agollit ndaj personifikimeve të cekura më sipër.

Metodologjia e përdorur në këtë hulumtim konsiston në kombinimin e metodave teorike dhe analitike, me përfshirjen herë pas here të metodës historike-kulturore interpretuese. Figura e femrës trajtohet në disa aspekte: social, kulturor, psikologjik, historik, etno-folklorik, poetik dhe estetik. Literatura e përdorur përfshin krijimtari të botuara poetike dhe publicistike nga vetë Dritëro Agolli. Si rezultat mund të themi se për Agollin figura e gruas për të shërbente si muzë frymëzuese, duke përplotësuar estetikisht elementin e bukurisë, të mirësisë dhe të virtyeteve më të larta shoqërore dhe njerëzore. Agolli gratë shqiptare i krahason me hyjnitë, duke veçuar tek ato dy cilësi kryesore: vullnetin dhe mençurinë.

Fjalët kyçe: *grua, nënë, motër, e dashur, mbesë.*

Prezantimi

Figura e gruas në krijimtarinë poetike të Dritëro Agollit vjen për lexuesit e personifikuar, përmes figurës së nënës, motrës, vajzës, të dashurës, shoqes, mikes dhe femrës shqiptare. Dritëro Agolli në poezinë shqipe, gruas shqiptare i kushtoi një vend dhe rëndësi të veçantë. Figura e gruas për poetin ishte me e bukur se muzat frymëzuese. Vullneti dhe mençuria ishin dy cilësi të grave shqiptare që ato ua kalonin të gjithave grave të tjera të botës. Gratë shqiptare punonin krah për krah me burrat e tyre, u jepnin ujë kuajve, ngjiteshin bjeshkëve e majave të larta pa bërë asnjë zë, e pa ndjerë lodhje. Ato merrnin pjesë edhe në luftë dhe pushkën e mbanin gjithmonë pranë shprehej autorit në vargjet e tij poetike.

Për poetin gruaja shqiptare është dashuri, por vlera e saj nuk është aq sa duhet, nuk vlerësohet ashtu siç e meriton. Gratë shqiptare kanë lindur kreshnikë të mëdhenjtë, ato nuk kanë shikuar se ku gjenden në shtëpi apo maternitet, ato janë kujdesur për fëmijët si shqiponja për të vegjlit e vetë. Ato kanë hequr të zitë e ullirit po të shpreheshim kështu dhe prapë nuk janë vlerësuar sa duhet, nuk kanë marrë meritat e veta. Dritëro Agolli vë në dukje se shumë pak flitet për gratë, shumë pak u këndohet atyre dhe sidomos cilësive që ato kanë.

Poeti nxjerr në pah forcën e gruas shqiptare dhe mos nënshtrimin e saj ndaj asgjëje. Dritëro Agolli ndjen një admirim të paparë ndaj gruas, ajo për të është fuqi tokësore. Me anë të gradacionit ai renditë cilësitë që ka gruaja për të. Ndërsa kokën e tij ai e bënë të zezë, si diçka pa vlerë që gjen qetësi në supet e gruas.

Ajo i falë ndjesi dhe prehje poetit tonë. Dritëro Agolli ndjen krenari të pashpjegueshme për femrën shqiptare, ato janë shtylla e familjes dhe lakmia e gjithë popujve të tjerë. E tërë strofa i kushtohet gruas dhe brishtësisë së saj. Gruaja e kohës së Dritëro Agollit ishte grua, që kryente çdo punë të shtëpisë, grua që ishte e diskriminuar. Poeti po ashtu na tregon se në qoftë se gruas do i lejohej të shkonte në shkollë, ajo jo vetëm që do zhvillonte vetveten, por edhe rrethi i saj do të ndjente përparimin e saj. Duart e gruas poeti i krahason me pambukun, mirëpo për shkak të punëve të rënda ato janë të vrazhda dhe nuk kanë mundësi të përjetojnë ndjenjën e butësisë. Gruaja do të mund të zhvillohej dhe librat e universiteteve dhe bibliotekave të mëdha do të mund të ushqenin trurin e saj. Por për fat të keq kjo nuk ishte e mundur, sepse mentaliteti i kohës i ndalonte gruas këtë të drejtë. Nënata shqiptare janë më të fortat në botë, ato janë qëndresa dhe fuqia e shtëpisë.

Duke folur për nënën e tij, autori nënkupton edhe shumë gra të tjera shqiptare. Ai tregon se si nëna e tij shtatzënë kishte punuar gjithë ditën në arë, kishte kryer tërë punët e shtëpisë dhe pastaj kishte lindur të birin. Në këto vargje na shfaqet edhe diskriminimi që i bëhej gruas, sepse pa marrë parasysh gjendjen shëndetësore në të cilën gjendej ajo duhej të përfundonte detyrat e veta. Madje nuk kishte kohë as të shtrohej në spital për të lindur, por edhe këtë akt duhej ta kryente në shtëpi.

Ai tregon se gratë kanë çdo cilësi të mirë që mund të posedojë njeriu, ato janë qetësim për shpirtin. Kur burrat e lodhur dhe të rraskapitur nga puna kthehen në shtëpi, janë gratë ato që u dhurojnë dashuri dhe që i ndihmojnë ta kapërcejnë lodhjen. Gratë këndonin duke gatuar bukën, ato i thurnin këngë vendit, natyrës e burrave të tyre kush nuk i kishte pranë. Era e bukës përzihej me erën e shiut, që binte dhe zëri i grave bëhej më i fuqishëm. Gratë punonin vazhdimisht, ato kryenin jo vetëm punët e shtëpisë, por gjithë punët e lëna nga burrat që gjendeshin në luftë. Kënga e tyre duke gatuar bukën jehonte, ajo ishte e mbushur me shpresë për kthimin e më të dashurve. Duart me brumë të bardhë simbolizojnë edhe thjeshtësinë e gruas shqiptare si dhe moralin e lartë të saj.

Kohët e mira do të vinë, vuajtjeve do u vinte fundi dhe nuset do të bëhen nëna, e shtëpia do të ngrohet nga zëri i foshnjave. Në kohën që gjinia mashkullore të kthehej në shtëpi, edhe grave do t'u kthehej lumturia, fëmijët do të përmirësoheshin me shëndet, nga ushqimi i bollshëm që do të kenë. Ata do të bëhen burra dhe do të ndihmojnë në punët e shtëpisë. E thoshte kënga që gjithçka e tharë do ujitej dhe jeta do të lulëzonte në të gjitha dimensionet e saj.

Dritëro Agolli këto vargje ia kushton nënës, e cila tashmë është plakur dhe rrudhat kanë zënë vend në ballin dhe fytyrën e saj.

Pra figura e gruas është mbizotëruese në poezinë e Dritëro Agollit, të cilat paraqiten të forta, të shëndetshme, vitale, ato në asnjë varg të tij poetik nuk janë delikate apo të zbehta. Pra Dritëro Agolli pëlqen figurën e femrës, duke i dhënë cilësinë e kodit të folklorit, që bukurinë e identifikonte me shëndetin dhe vitalitetin.

Temën e dashurisë, të ndjenjës së pastër hyjnore dhe njerëzore, Dritëro Agolli e bën objekt trajtesë në poezinë me titull: “Ja pronari”, ku shkruan:

“Te porta gruaja bagëtinë pret/ Ai çibukun thith, baret mërztur/ Dhe murmurit e rëndë asaj i flet/ Për llogarinë e qumështit të shitur”. (Agolli:1981, 54).

Në poezinë “Gjurma” Dritëro Agolli flet për një grua, që e dashuronin ai dhe shoku i tij, ku poeti i drejtohet asaj se cilin nga ne mendoje:

“Dy shokë atherë qemë/ Të dashuronim ty,/ S’do mend që njërin doje/ Dhe s’mund të doje dy./ Nën dritëzën e llambës/ Të shihnim vjedhur ty,/ Për cilin ti mendoje,/ S’e dinim ne të dy!” (Agolli:1981, 67).

Më të drejtë kritiku Ali Aliu shprehet se Dritëro Agolli: “Është poet i madh Dritëro Agolli dhe për poetët e tillë, poezia pos art elitar, është natyrë e të jetuarit, natyrë e të qenit”. (Aliu:2018, 104).

Dritëro Agolli për të dhënë hijeshinë e gruas ka përdorur elemente nga jeta e përditshme, nga natyra, nga estetika e folklorit, teksa e krahason atë me thellëzën për bukurinë, me sorkadhën për pafajësinë, duke shtuar edhe koncepte nga estetika për t’i thënë asaj, që dashuronte se ishte e bukur, aq sa ishte edhe punëtore e madhe.

“Tek shkonte këmbëzbardhur/ E bukur, punë e madhe!/ Më ngjante me thellëzë,/ Më ngjante me sorkadhe!”. (Agolli:1981, 68).

Takimi me gruan që Dritëro Agolli pëlqente i dukej si një ëndërr e gjatë, e përjetuar në jetën tokësore, ajo paraqitej një vajzë që ishte e përgatitur për jetën. Dritëro Agolli, përmes gruas promovon mikpritjen e saj, bujarinë dhe kujdesin ndaj të huajit, ndaj mysafirrit, ndaj udhëtarit, duke kaluar përmes ëndrrave në hapësirën gjeografike shqiptare, pikërisht mbi Drin dhe mbi Bujan.

“Po syve s’u besova,/ Sikur vija nga gjumi!/ Ish vajza që takova/ Ku rrihte valët lumi! Tagji m’i vuri kalit/ E bar nga më të mirët,/ E mori nga qilari/ Që e kish për mysafirët./ Më shtroi dyshek të lartë./ Më hodhi dy jorganë.../Me ëndrrat fluturoja/ Mbi Drin e mbi Bujanë”. (Agolli:1981, 69).

Duhet theksuar fakti se Dritëro Agolli ka luajtur një rol kyç në formimin e traditës së re letrare, “të shembullit prej nga kanë mësuar e do të mësojnë edhe autorët më të rinj. Qartësia e mendimit, tendenca e dukshme sociale, puna këmbëngulëse mbi fjalën, të shikuarit e krijimtarisë si diçka shumë serioze, bien në sy te ky autor”. (Shaplllo:1988, 536).

Dritëro Agolli gruan e kërkonte kudo, në rrugë, në fushë, në ëndrra, në melodi, në këngë, asaj ai i drejtohej në emër kur shkruan:

“Vjen nga larg një këngë,/ Këngën e merr lumi: “Hamide, të thirra,/ Të zgjova nga gjumi!”. (Agolli:1981, 75).

Poeti kujtimet, nostalgjia dhe përjetimet shpirtërore ia ngacmonte edhe moshatarja e tij me emrin Fatime, të cilën e quante të shtrenjtë, të dashur dhe vërsnike. Pra të duket sikur Agolli thoshte se mosha kërkon moshën dhe kujtimet janë më të gjalla kur dashuron moshatarën tënde.

“Ku je, vërsnikja ime e shtrenjtë,/ Ku je, e dashura Fatime?/ Tek ty më vanë sontë mendtë/ M’u mbush një bahçe me kujtime!”. (Agolli:1981, 77).

Gruaja në poezitë e Dritëro Agollit është gjithë kohës duke punuar, duke vrapuar, duke nxituar, atë e gjen me djepin në krah, atë e gjen kudo në çdo stinë, si ditën dhe natën.

“Ti me djep në krahë brodhe shumë,/ Kur korriku gurët përvëlonte,/ Kur dhjetori derdhte shiun lumë/ Kur në mal laureshëza këndonte”. (Agolli:1981, 99).

“Poezia e Dritëro Agolli të përvetëson pikërisht me një qetësi të thjeshtë, me figurë jo të kërkuar, por të nxjerrë nga ambienti i motivit. Edhe pse me varg të gjatë, ajo të çlodh duke e lexuar”. (Vata:2015, 227).

Agolli në poezinë “Jubilare” shkruan kështu për vashëzën sykaltër:

“S’jam lëvdur nëpër parqet tona/ Se korrikut dal këmishëjashtë/ Dhe s’i thashë vashëzës sykaltër: “jam modern, pa shih se ç’pantallona!/ Jam modern!/ Sikur nga ti të ndahem,/ S’prishet puna,/ më kujto kështu: Supervarur/ pantallona blu,/ Pardësy të shkurtër gjer mbi gju!”. (Agolli:1981, 111).

Te poezia “Baladë optimiste” Dritëro Agolli shkruan për tri brezni grash: për gruan, për gjyshen dhe për çupën. Ato në raporte me njëra-tjetrën zihen për hiç gjë edhe për ndarjen e rrobave, gjyshja me moshën e saj të urtësisë respekton muajin e shenjtë të Ramazanit, duke agjeruar, kurse çupa vetëm vështronte dhe qëndronte e heshtur.

“Sharjet e grave tej mureve ndihen,/Ndajnë dy lecka,/ mallkojnë e zihen./ Gjyshja s’ha bukë se mban ramazan;/Çupën, që s’bindet të mbajë, e shan”. (Agolli:1981, 112).

Pra Dritëro Agolli “... si asnjë tjetër poet shqiptar e ka të lindur kultin ndaj veprimit, lëvizjes, e që, në fakt është tipar i parë i Dritëroit edhe njeri, është natyra krejtësisht e hapur e tij ndaj botës”. (Aliu:2018, 115).

Dritëro Agolli në trajtimin e figurës së femrës shkruan edhe për vdekjen, të cilën e personifikonte me mungesën e gjyshes dhe pritjen e saj në dritare, ajo nuk e pret më autorin, pasi ka vdekur dhe prehet e qetë dhe e paqtë në varrë pranë hijes së një selvie.

“Nuk del më gjyshja në dritare/ Me macen mua të më presë.../ nën një selvi, diku në varre,/ Ajo po prehet, pastë ndjesë”. (Agolli:1981, 118).

“Poemat e D. Agolli morën shumë prej traditës etnografike të Devollit”. (Sinani:2018, 252).

Dritëro Agolli ashtu si në gjeni të tjera krijuese, si në prozë, publicistikë, dramë edhe në poezi shkruan për shkollimin, ngritjen në karrierë dhe emancipimin e gruas shqiptare. Te poezia me titull: “Këmishët” Agolli shprehet se kur është nevoja për gruan shqiptare, ajo sakrifikon për familjen e saj, duke lënë pas dore zhvillimin e saj profesional dhe akademik.

“Një grua në Bistricë lan këmishë,/ Nga grua djersën e trupave të lodhur/ Me ujin e lumit e dërgon në det./ O duar të shkathëta!/ Ju mund të bëheshit të buta si pambuk/ Dhe tastjerën e pianos të preknit;/ Ju faqe librash mund të shfetonit/ Në biblioteka të mëdha e universitet”. (Agolli:1981, 126).

“Lexuesit të ri të kësaj letërsie përditë e më shumë i del para pyetja për njeriun që mban gjallë kjo letërsi, për njeriun që mbijeton përtej ndryshimit të kohës”. (Sinani:2010, 266).

Në poezinë me titull: “Kjo grua” gjejmë gjurmë të zhvillimit industrial, ku leksiku i kësaj poezie sa vjen e shtohet nga poezia në poezi, duke e ndërlikuar, me gruan që dikur kishte dashuruar, por ajo jetonte në pallat që ishte ngritur para një viti në bulevardin e ri, kësaj gruaje shprehej Dritëro Agolli i vinte era çokollatë.

“Kjo grua që bie erë çokollatë/ Me mua ra dikur në dashuri;/ Tani jeton me burrin në pallate,/ Që ngritëm vjet në bulevard të ri”. (Agolli:1981, 142).

Agolli vajzat notare i krahasonte me sirenat e detit, duke sjell në kujtesë letërsinë greke, Odiseun e Homerit, teksa shkruante vargjet:

“Kush tha se s’ka sirena në dete?/ Kaloj pas bregut mes vajzave notare,/ Si Odiseu i Homerit plot derte,/ Që urdhëroi shokët ta lidhnin me litarë,/ Se s’donte të binte në duart e sirenave/ Mes erërave të Erosit, mes erërave!”. (Agolli:1981, 144).

Dritëro Agolli në poezitë që i kushtoi femrës, padyshim që do të zinte vend edhe figura e nënës, kur shkruante për nënën e tij, ai shkruante njëkohësisht për të gjitha nënat shqiptare, që jetonin dhe punonin me punët e fshatit.

Punët e ditës dhe sidomos punët e rënda bujqësore nuk u linin kohë për tu kujdesur për veten, ato vinin nga puna dhe lindnin fëmijët në shtëpi, një dukuri e shpeshtë në Shqipërinë e viteve, që Agolli solli këtë poezi në letërsinë shqipe.

Dritëro Agolli shprehej se Hatixhja, nëna e tij ishte e bukur, më e bukura e të gjitha grave të fshatit, por gratë kishin të gjitha një fat të paracaktuar, lindjet i bënë në shtëpi, duke rrezikuar për jetën e tyre dhe të krijesave që sillnin në jetë.

“Nëna ime, e bukura Hatixhe,/ Më e bukura nga gjithë fshataret,/ Përmbi një minder nën penxhere/ Më polli mua kur u kthye nga arat”. (Agolli:1981, 199).

Kalimi nga fshati për të jetuar në qytet, dy koncepte të ndryshme jetesë, Dritëro Agolli na e sjell, përmes poezisë figurën e nënës, ku mungesa dhe qetësia e fshatit, ia pezmatonin humorin nënës së tij, rrugët që zhurmonin, asfalti i jepte hutim dhe natën ajo ëndërronte për kodrinat dhe jetesën në fshat.

“Nënë, ti akoma s’je mësuar/ Në qytet, ku rruga zhurmëron;/Ditën mbi asfalt shkon e hutuar,/ Natën për kodrinat ëndërron”. (Agolli:1981, 207).

“Bota e gjelbër e Dritëro Agollit, bota e gjethit, e cicërimave dhe blegërimave është bota e vërtetë, e shëndetshme, plot dritë dhe muzikalitet, harmonioze, kjo është republika e natyrës, shtetii natyrës, ku njeriu dhe elementet e saj janë të barabartë dhe mund të këmbejnë vendet dhe rolet”. (Zisi:2023, 210).

Dritëro Agolli kujton kohën e dashurisë me të dashurën e tij të zemrës në kohët me shi, duke treguar se melankolia i jepte edhe feskinë e shpirtit të dashuruar.

“Si të merrja unë, s’e kujton,/ Kur të lagnin shirat shtogjeve?/ Si më thoshe vallë, e harron?/ Puthmë, për inat të shoqeve”. (Agolli:1981, 219).

Gruaja për Dritëro Agollin ishte e prekshme, fizike, e bukur, tokësore, e thjeshtë dhe lozonjare.

“E bukur, tokësore, e thjeshtë, lozonjare,/ E tillë për mua je ti./ Unë në kokën e zezë, si ugar, në super e tua ledhatare”. (Agolli:1981, 234).

Për vajzën e dashuruar Agolli mendonte gjithmonë ta donte, ta puthte, ta përkëdhelte dhe ta merrte nuse në shtëpi, për krushq Agolli do merrte miqtë e tij më të ngushtë.

“Vajzë e vogël,/ Mos qaj pas xhamit e mjerë,/ Unë do të marr me vete shokët e mi,/ Do të vij që ti të qeshësh njëherë/ E të thuash: “hiqmëni nga kjo shtëpi!”. (Agolli:1981, 246).

Dritëro Agolli në poezinë “Për gratë tona” bën edhe një apel, kur shkruan se për gratë shkruajnë pak, duke numëruar atyre edhe veçoritë estetike dhe morale.

“Sa pak këndojmë për gratë tona!/ Për gratë e bukura e të mira,/ Që na përkëdhelin me duar të njoma,/ Kur kthehem nga rrugë të vështira”. (Agolli:1981, 248).

“Poezia e Dritëroit karakterizohet nga një harmoni e plotë mes fjalës, tingullit, ritmit, ngjyrave, figurës dhe mendimit”. (Memisha:2015, 195).

Për Dritëro Agollin dashuria dhe gruaja, jo gjithmonë ishin të lehta për t’i gjetur një zgjidhje në jetë, në poezinë: “Dashuri e vështirë” shkruan:

“Të kam pasur ëndërr çast e orë,/ Ëndërr të trishtuar e të mirë,/ Po të jem vërtet një Pitagorë,/ Ti je teorema më e vështirë...”. (Agolli:1987, 19).

Për kritikën e tij të parë Dritëro Agolli do shkruante kështu:

“Dhe i menduar them me vete/Mes fletëve nga vjeshta larë:/ “E shtrenjtë, e re në shpirt më mbete,/ O moj kritikja ime e parë”. (Agolli:1987, 72).

Nata kjo kohë magjike për poetin dhe të dashuruarit, ku Dritëro Agolli e krahason mallin e vajzës për djalin si nevojën e lules për diellin.

“Natën Lulja mërzhitet për diellin,/ Natën/ Vajza mërzhitet për djalin,/ Natën/ Të dyja presin mëngjesin/ Që dielli dhe djali të dalin”. (Agolli:1987, 84).

“Poeti duhet të ketë horizont të gjerë dhe të jetë i pasur shpirtërisht. Ai duhet të lëvizë lirisht si në botën e pasur të përrallave ashtu edhe në atë të episodeve më të thjeshta të jetës së popullit. Vetëm kështu fjala e tij fiton kolorit dhe jetë”. (Agolli:1980, 191).

Poeti flet për zakonet e tij kur shkruan që gratë, të cilat i ka dashur nuk u ka dhuruar lule, por kjo nuk do të thotë se nuk i ka dashur.

“Një zakon të keq dikur kam pasur,/ Ky zakon më ndoqi në udhëtim:/ Grave që kam njohur e kam dashur/ Lule s’u kam dhënë për kujtim”. (Agolli:1987, 175).

“Duke qenë poet i angazhuar dhe i lidhur ngushtë me realitetin që jetojmë, poezia lirike e D. Agollit përçon frymën e psikologjinë e kohës. Dhe në vjershat erotike dhe intime, botëpërjetohet zëri i kohës, shqetësimet e njeriut të kohës”. (Gaçe:2023, 90).

Poezia e Dritëro Agollit është e lidhur me jetën, me figurën e femrës, të gruas, nënës, shoqes, të dashurës, mbesës dhe mishërimi i kësaj figure në poezinë shqipe, e bën Agollin të pazëvendësueshëm në panteonin e lirikës shqipe.

Përfundime

Poezia e Dritëro Agollit kushtuar figurës së botës femërore është poezi e thjeshtë, e kuptueshme dhe e pasur me elemente të jetës së përditshme. Figura e gruas jepet në raporte me jetën, me familjen, me traditën shqiptare, ku roli i saj sipas poetit ishte i padiskutueshëm. Gruaja jepet si element i së bukurës, i së mirës, i pjellorisë, vitalitetit dhe i sakrificës së saj të herë pas herë.

Agolli ka meritën e tij në letërsi pasi shkroi poezitë më të bukura drejtuar gruas, ai pati guximin për të bërë apel ndaj shoqërisë njerëzore dhe në veçanti asaj shqiptare, përmes vargjeve të tij poetike, që gruas t’i kushtoheshin shumë më tepër vargje shpirti, drite, pasioni, dashurie dhe jete. Gruaja sipas Agollit meritonte më shumë dashuri, vëmendje, përkushtim, vlerësim, respektim dhe adhurim.

Gruaja kjo lule e bukur e jetës njerëzore, ku poeti për të ndërtuar figurën e femrës shqiptare mori elemente nga estetika e folklorit, duke i bërë krahasime nga më të arrirat poetikisht dhe emocionalisht.

Referencat

- [1]. Agolli, D., (1980), *Poezia, njeriu dhe koha*, në: “Arti dhe koha-artikuj kritikë”, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [2]. Aliu, A., (2018), *Dritëro Agolli-poet a prozator*, në: “Urtia e fjalës”, Prishtinë: Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta CLXXI, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 59.
- [3]. Gaçe, B., (2023), *Dritëro Agolli në udhëtimin e tij poetik si pelegrin*, në: “Letërsia bashkëkohore shqiptare-Poezia”, Tiranë, Shtëpia botuese Maluka.
- [4]. Memisha, V., (2015), *Poezia e Agollit-si laborator gjuhësor metaforik*, në: “Studime për fjalën shqipe, II-Përmbledhje artikujsh”, Qendra e Studimeve Albanologjike, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë: Shtëpia botuese, Kristalina-KH.
- [5]. Sinani, Sh., (2010), *Njeriu dhe dukuria atipike në veprën e D. Agollit*, në: “Për letërsinë shqipe të shekullit të 20-të”, Tiranë: Shtëpia botuese Naimi.
- [6]. Sinani, Sh., (2018), *Identiteti evropian dhe identiteti shqiptar në letërsi*, në: “Antropologji e identitetit-Studime në antropologji kulturore, Pjesa e parë”, Tiranë: Shtëpia botuese Naimi.
- [7]. Shapllo, D., (1988), *Krijimtaria letrare e Dritëro Agollit*, në: “Studime për letërsinë shqipe, II”, Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë.
- [8]. Vata, R., (2015), *Dy kohë, dy utopi, dy autorë*, në: “Urë fjalësh midis Letërsisë dhe Antropologjisë”, Tiranë: Shtëpia botuese Enti Botues “Gjergj Fishta”.
- [9]. Zisi, R., (2023), *Studime ndërdisiplinare në albanologji*, Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë & Shtëpia botuese Filara.
- [10]. Agolli, D., (1981), poezia: “Ja pronari”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [11]. Agolli, D., (1981), poezia: “Gjurma”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [12]. Agolli, D., (1981), poezia: “Sorkadhja”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.

- [13]. Agolli, D., (1981), poezia: “Lumi”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [14]. Agolli, D., (1981), poezia: “Ku je, vërsnikja ime!”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [15]. Agolli, D., (1981), poezia: “Kurbetka”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [16]. Agolli, D., (1981), poezia: “Jubilare”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [17]. Agolli, D., (1981), poezia: “Në shtëpi të vjetër”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [18]. Agolli, D., (1981), poezia: “Këmishët”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [19]. Agolli, D., (1981), poezia: “Kjo grua”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [20]. Agolli, D., (1981), poezia: “Vajzat notare”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [21]. Agolli, D., (1981), poezia: “U rrit fqinja ime”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Në rrugë dola”, 1958, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [22]. Agolli, D., (1981), poezia: “E urta, e mira”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [23]. Agolli, D., (1981), poezia: “Nëna ime”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [24]. Agolli, D., (1981), poezia: “Dashuria”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [25]. Agolli, D., (1981), poezia: “E bukura”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [26]. Agolli, D., (1981), poezia: “Vajzë e vogël”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [27]. Agolli, D., (1981), poezia: “Për gratë tona”, në: *Vepra letrare nr. 1*, marr nga libri: “Shtigje malesh dhe trotuare”, 1965, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [28]. Agolli, D., (1987), poezia: “Dashuri e vështirë”, në: *Vepra letrare nr. 11*, marr nga libri: “Udhëtoj i menduar”, 1985, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [29]. Agolli, D., (1987), poezia: “Një vegim i largët”, në: *Vepra letrare nr. 11*, marr nga libri: “Udhëtoj i menduar”, 1985, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [30]. Agolli, D., (1987), poezia: “Dy pritje”, në: *Vepra letrare nr. 11*, marr nga libri: “Udhëtoj i menduar”, 1985, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [31]. Agolli, D., (1987), poezia: “Elegji për lulet”, në: *Vepra letrare nr. 11*, marr nga libri: “Udhëtoj i menduar”, 1985, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.
- [32]. Agolli, D., (1987), poezia: “Fshatarkat lajnë këmishë”, në: *Vepra letrare nr. 11*, marr nga libri: “Udhëtoj i menduar”, 1985, Tiranë: Shtëpia botuese Naim Frashëri.